

OTWARTY DOSTĘP

OTWARTY DOSTĘP W PUBLIKACJACH – KONIECZNOŚĆ CZY WYBÓR?

CZAS NA ZMIANY!

SZCZECIN, 21.04.2017

BIBLIOTEKA GŁÓWNA ZUT

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

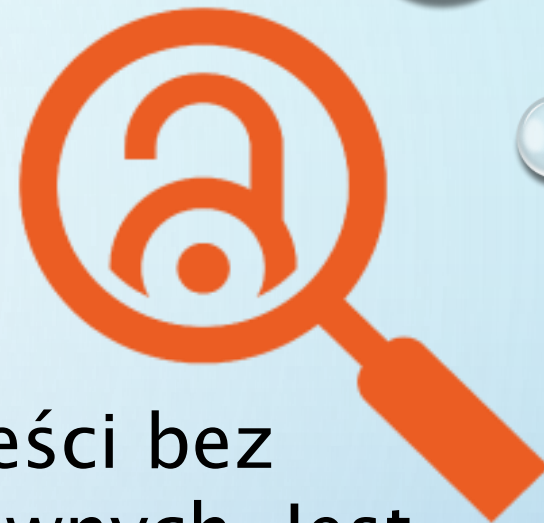
Plan wystąpienia

1. Ogólne informacje o Otwartym Dostępie
2. Polityka Europejska i Polska wobec Otwartego Dostępu
(Horyzont 2020, MNiSW)
3. Polityki instytucjonalne

Definicje

Otwarty dostęp polega na udostępnianiu treści bez ograniczeń technicznych, finansowych i prawnych. Jest niezbędnym pierwszym krokiem w kierunku otwartej nauki.

Otwarta nauka, czyli system, w którym kluczowe etapy procesu produkcji i dystrybucji wiedzy realizowane są w modelu otwartym.

praca naukowa

dyskusja z innymi
badaczami

rozpropagowanie

- Deklaracja Budapeszteńska (2002 r.)
- Deklaracja z Bethesda (2003 r.)
- Deklaracji Berlińska (2003 r.)

arXiv.org (1991 r.)

PLoS (2001 r.)

the serials crisis

215%

68%

List założycielski PLoS

bojkot Elseviera,
Nature Publishing
Group

Uniwersytet
Kalifornijski

Tim Govers

2012

akademicka
wiosna

polityka wydawców

dostęp do Internetu

Open Access

popularyzacja dyskusji nad modelem dystrybucji
publikacji akademickich i sposobem ich
finansowania

złota droga

zielona droga

Open Science - Open Access, Open Data
otwarty dostęp do literatury
dostęp do narzędzi badawczych
udostępnienie danych z badań
w domenie publicznej
Inwestycja w otwartą cyberinfrastrukturę

Open Access (otwarty
dostęp)
zielona droga, złota droga
darmowy dostęp, wolny
dostęp

Open Data (otwarte dane)
udostępnianie danych
publicznych
udostępnianie danych
naukowych

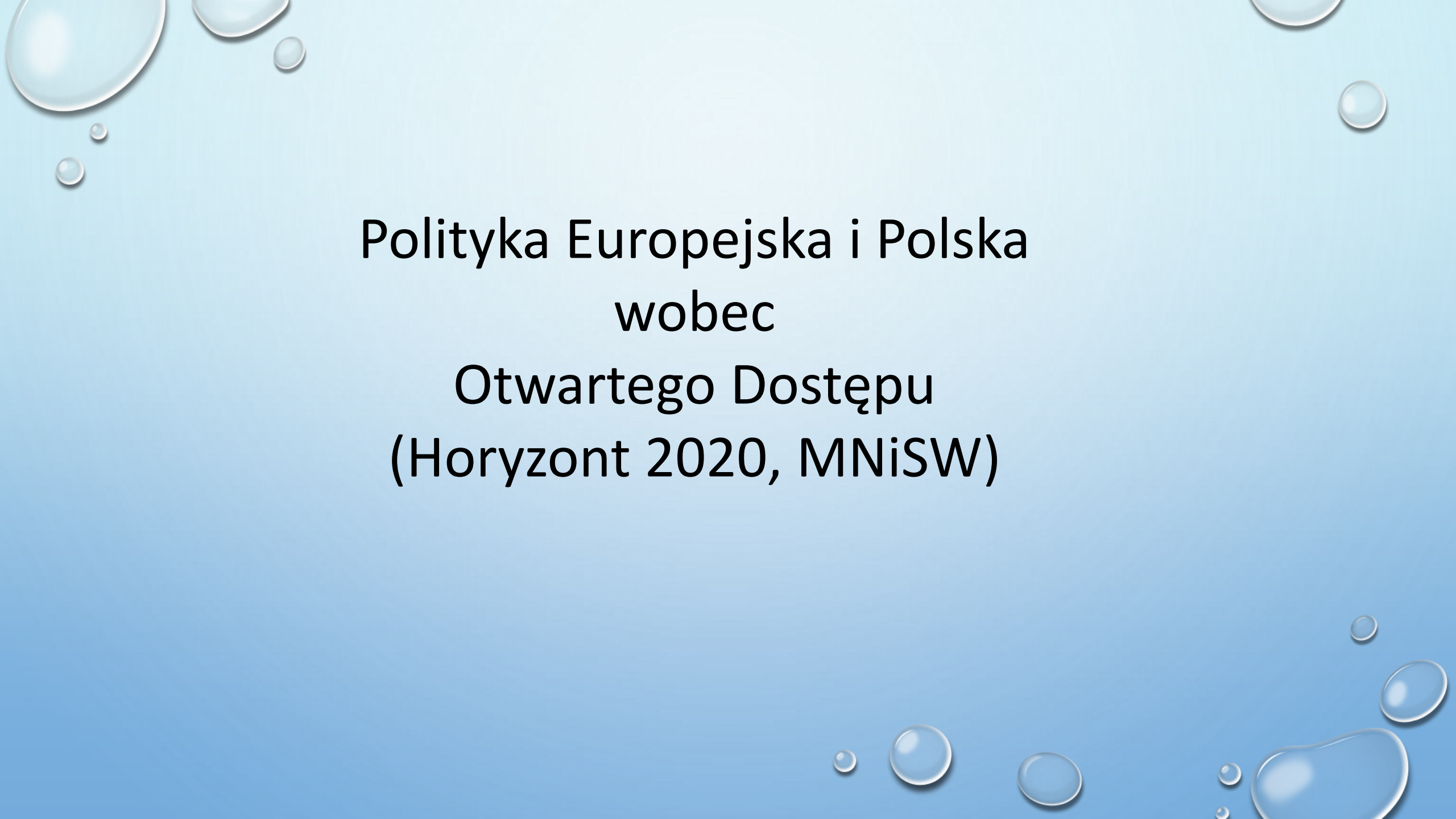
Open Education
– otwarta edukacja

Open Educational Resources
- otwarte zasoby edukacyjne
udostępniane za darmo,
pozwalające użytkownikom
na samodzielną naukę

Open Source – otwarte źródła
kod źródłowy,
dyfikacja oprogramowania

- prawo autorskie
- licencje

Polityka Europejska i Polska
wobec
Otwartego Dostępu
(Horyzont 2020, MNiSW)

Komisja Europejska

2008 rok – pilotaż Open Access w 7PR

2012 rok – rekomendacje dla krajów UE dotyczące tworzenia polityki otwartego dostępu do treści naukowych

2013 – obowiązek umieszczania w otwartym dostępie wszystkich publikacji powstających ze środków Horyzont 2020

2013 – pilotaż otwartych danych w Horyzoncie 2020

Horyzont 2020 - unijny programu finansowania badań naukowych i innowacji na lata 2014-2020

Od **2014 r.**, wszystkie artykuły finansowane z programu „Horyzont 2020” będą niezwłocznie udostępniane on-line przez wydawcę (**„złoty” dostęp**), a nakłady na publikację mogą kwalifikować się do zwrotu przez Komisję Europejską lub naukowcy będą udostępniać swoje artykuły w otwartym archiwum nie później niż sześć miesięcy (**12 miesięcy** dla artykułów z dziedziny nauk społecznych i humanistycznych) po publikacji (**„zielony” dostęp**).

Komisja Europejska (2013):

„Otwarty dostęp można zdefiniować jako praktykę udostępniania informacji naukowej *on-line* w taki sposób, by była dla użytkownika końcowego bezpłatna i by możliwe było jej ponowne wykorzystanie.

W kontekście badań i innowacji „informacja naukowa” oznacza

- (i) recenzowane artykuły badawcze (publikowane w czasopismach naukowych) oraz
- (ii) dane badawcze (dane leżące u podstaw publikacji naukowych, dane przetworzone i/lub dane surowe).”

Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020. Version 15 February 2016.

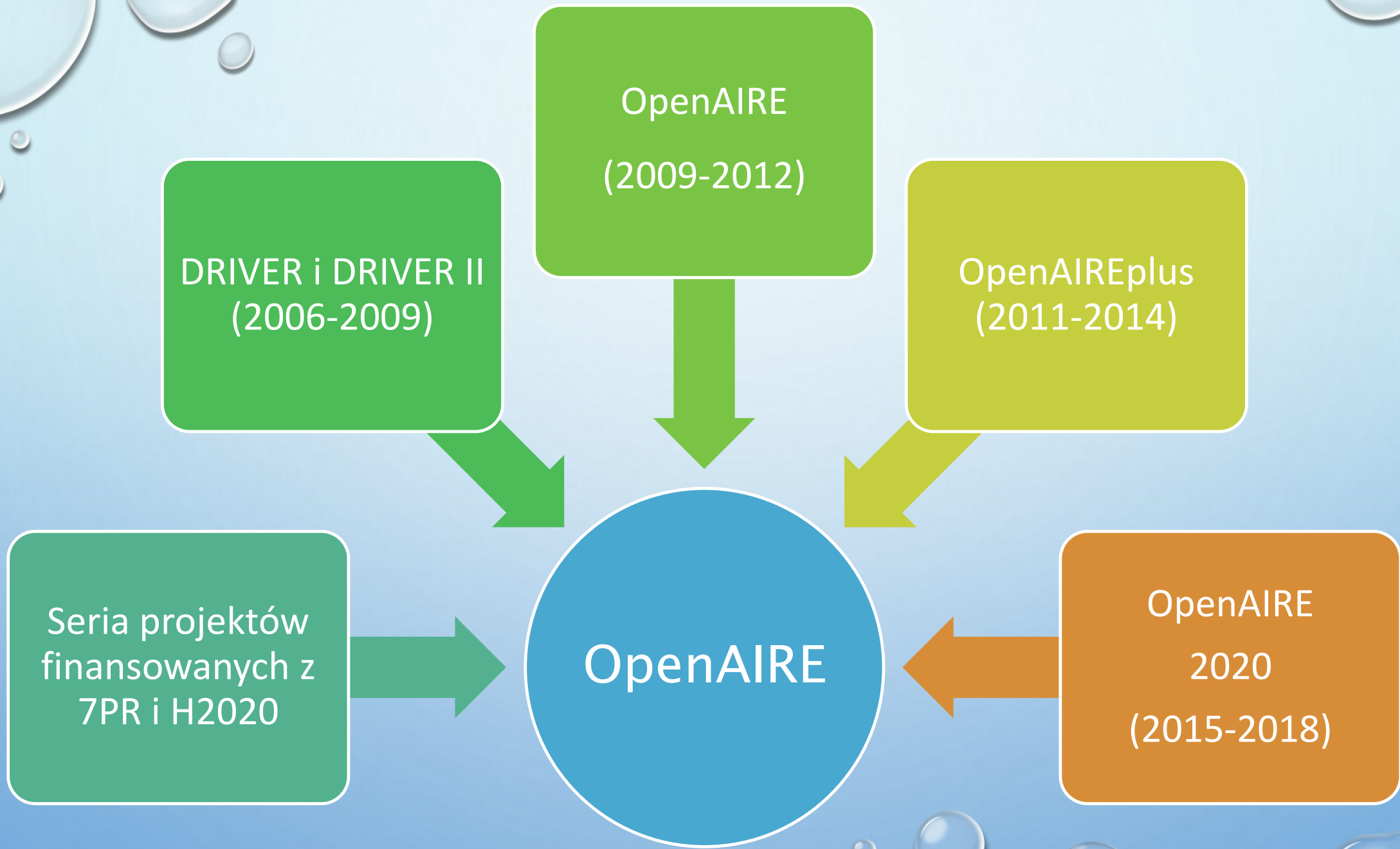
Pilotaż otwartych danych w **Horyzoncie 2020**

- szczegółowy planu zarządzania danymi, odnoszący się do poszczególnych zbiorów danych
- dane niezbędne do weryfikacji wyników zamieszczonych w publikacjach (jak najszybciej)
- inne dane wymienione w planie zarządzania (zgodnie z terminami)
- repozytoria danych badawczych

Plan zarządzania danymi Horyzont 2020

1. Jakie dane zostaną wytworzone lub zebrane? (co będą zawierać? jakie będą formaty plików? jak dużo będzie danych?)
2. Jak zostaną uporządkowane i opisane? (metadane, dokumentacja)
3. Kwestie etyczne i prawne (kwestie związane z ochroną prywatności, dane niejawne, etc.)
4. W jaki sposób dane zostaną udostępnione? (jak, kiedy, komu?)
5. Które dane będą przechowywane długoterminowo? (gdzie?, jak długo?)

Slajd na podstawie materiałów DCC: www.dcc.ac.uk/resources/data-management-plans/checklist

Infrastruktura

Agregacja treści

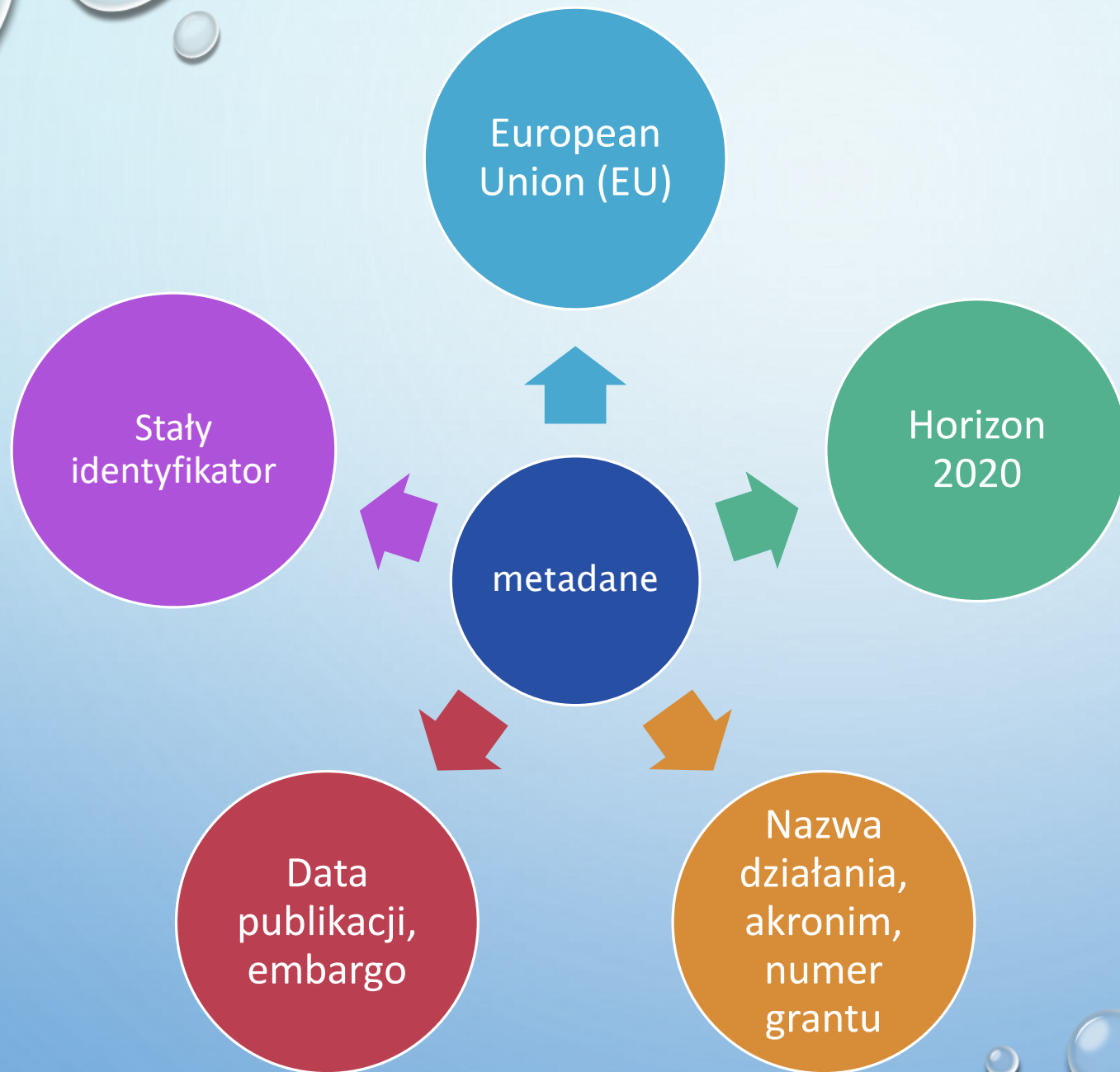
Linkowanie treści

NOAD (National Open Access Desks
– Krajowe Biura Otwartego Dostępu)

Działania promocyjne i badawcze

Repozytorium Zenodo

Helpdesk OpenAIRE

Identyfikacja
wyników badań,
agregacja treści,
linkowanie

- Środowiskowy apel do instytucji finansujących naukę o wprowadzenie otwartego dostępu do treści naukowych w Polsce, luty 2012 r. ICM UW
- Stanowisko Prezydium KRASP i Prezydium PAN z dnia 5 lipca 2013 r. w sprawie zasad otwartego dostępu do treści publikacji naukowych i edukacyjnych
- *Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce*
MNiSW 23 października 2015 r.

Krajowe instytucje finansujące badania naukowe ze środków publicznych

- Agregator Ceon
- Repozytorium CeON
- Repozytorium otwartych danych REPOD
- Tydzień Otwartej Nauki

- **SCOAP3** Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics

<https://scoap3.org/>

- **Springer Open Choice**/Open Access w Polsce

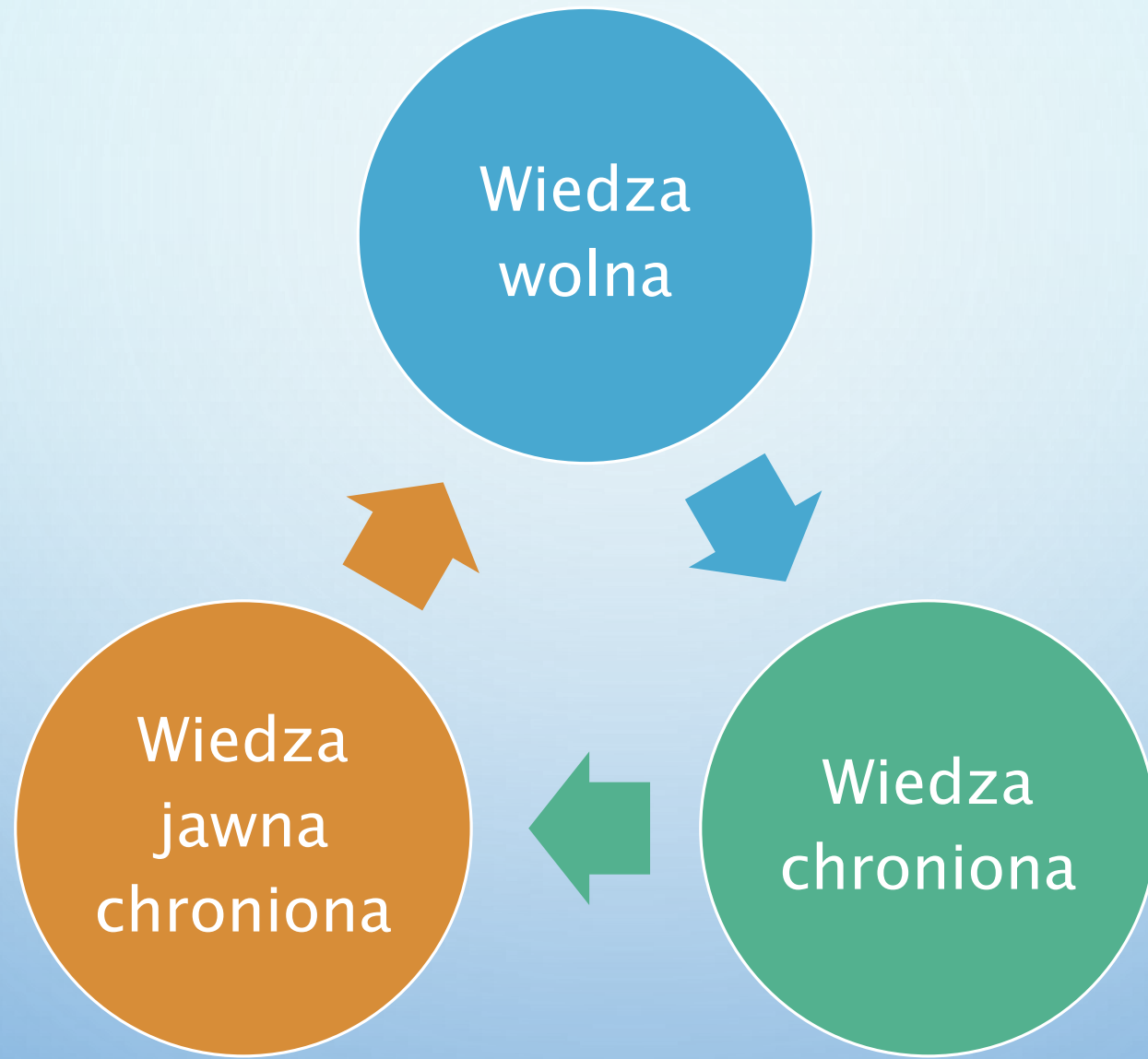
<http://vls.icm.edu.pl/zasady/2017/Springer/SpringerOpenChoice2017.html>

Polityki instytucjonalne

wiedza

- Komunikacja naukowa a Internet
- Nauka 2.0
- Nowe możliwości kształtowania wizerunku instytucji naukowych

*Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji
i wyników badań naukowych w Polsce*
[MNiSW 23 października 2015 r.](#)

Działania wspierające Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

- utworzenie krajowego „repozytorium sierocego”
- działania standaryzacyjne – repozytoria
- uwzględnienie otwartego dostępu w zasadach ewaluacji jednostek naukowych (KEJN)
- uwzględnienie otwartego dostępu w ankiecie czasopism naukowych

Zalecenia

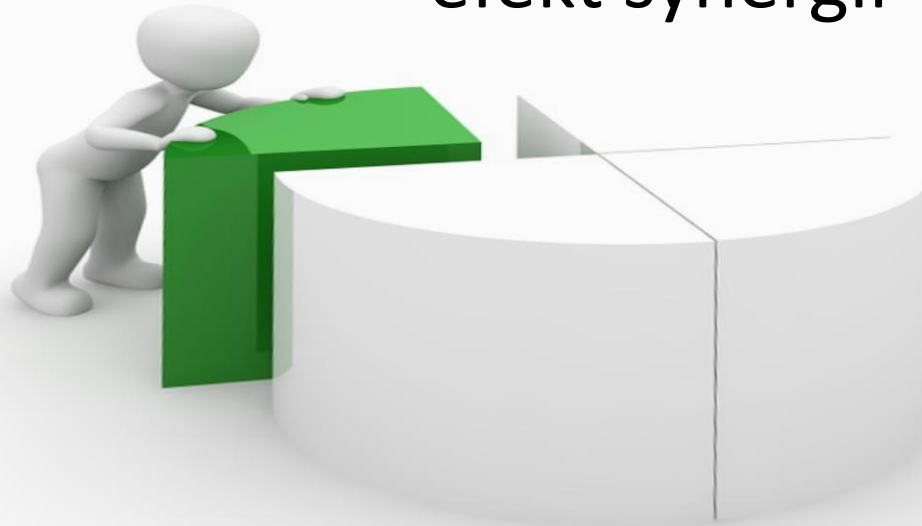
- dla krajowych instytucji finansujących badania (NCN, NCBiR)
- dla jednostek naukowych i uczelni (pełnomocnik do spraw otwartego dostępu do treści naukowych; działania informacyjne, promocyjne i szkoleniowe; tworzenie repozytoriów, otwarty dostęp libre, monitorowanie liczby otwartych publikacji i danych badawczych)
- dla wydawców czasopism naukowych (finansowanie ze środków publicznych - stosowanie otwartego dostępu w modelu libre)

Pierwszym krokiem w kierunku określenia zasad otwartego dostępu powinno być przyjęcie przez każdą jednostkę naukową i uczelnię własnej instytucjonalnej polityki otwartego dostępu (MNiSW)

Stworzenie spójnej strategii otwierania nauki na poziomie instytucji

- widoczność i łatwość wyszukania publikacji
- ułatwienie i przyspieszenie komunikacji naukowej
- współpraca między różnymi podmiotami
- pomoc w zarządzaniu wiedzą i przeprowadzaniu procedur ewaluacyjnych
- racjonalizacja kosztów dystrybucji wiedzy
- archiwizacja i długoterminowe przechowywanie treści w postaci cyfrowej
- skuteczne narzędzie promocji

efekt synergii

- Publikacje z czasopism z tzw. listy A, B i C oraz recenzowanych publikacji w czasopismach niewymienionych w ww. wykazach
- Publikacje z recenzowanych materiałów z konferencji krajowych i międzynarodowych współfinansowanych ze środków publicznych
- Monografie naukowe, w tym monografie naukowe wieloautorskie
- Rozprawy doktorskie
- Dane badawcze

rezolucje

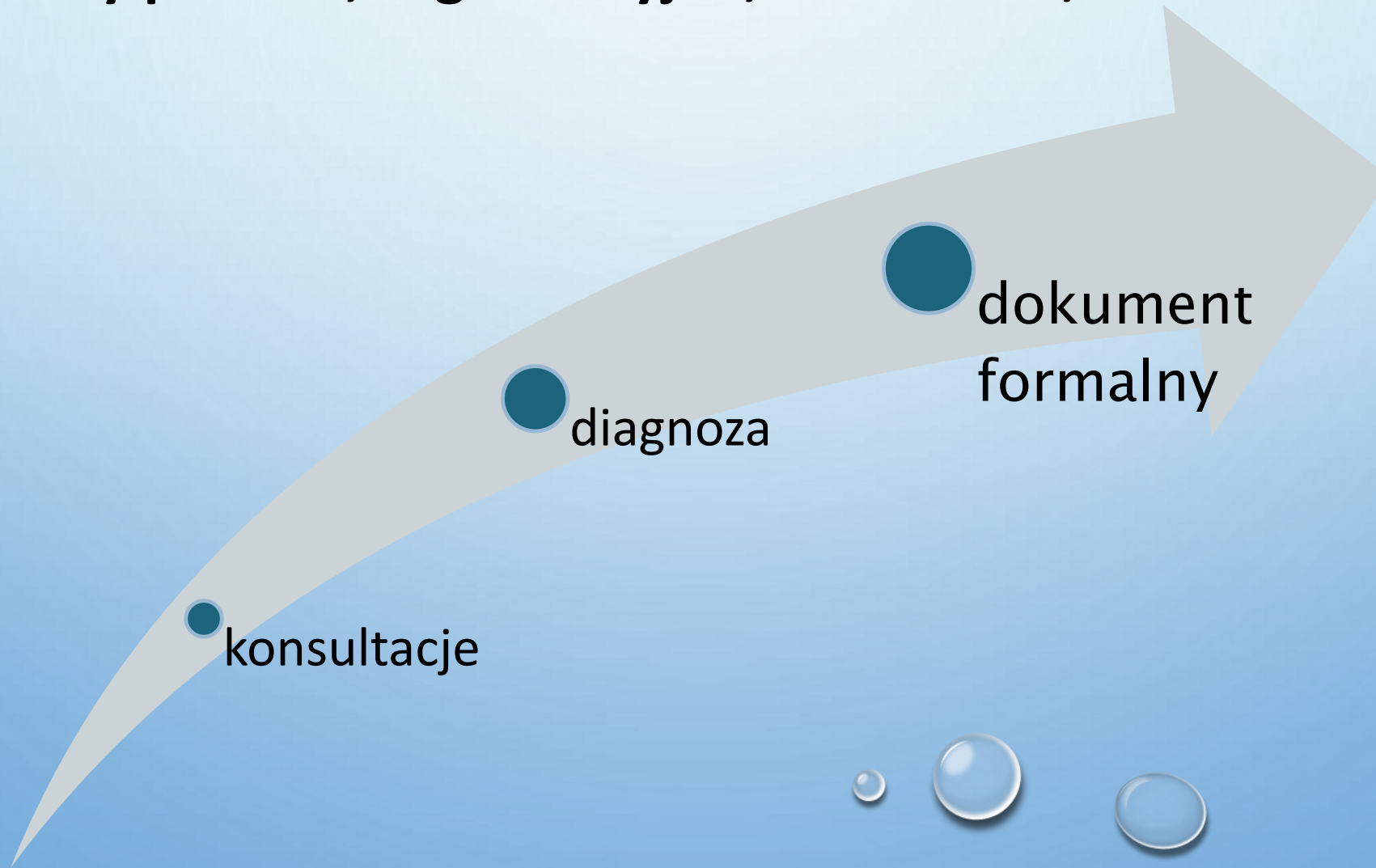
- zalecenie udostępniania treści w modelu otwartym

otwarte mandaty

- obowiązek otwartości – zobowiązanie do udostępniania treści w sposób otwarty

Instytucjonalna polityka otwartego dostępu

- aspekty prawne, organizacyjne, techniczne, komunikacyjne

Otwarty dostęp gratis/libre

Prawa autorskie

Wydawcy

Akty prawne uczelni

Special
Offer

Kompleksowe
działania komunikacyjne

The background is a light blue gradient. There are several realistic-looking water droplets of various sizes scattered in the corners: top-left, top-right, and bottom-right.

Dziękuję za uwagę
aleksandra.brzozowska@lib.uni.lodz.pl
Grafika i fotografie <https://pixabay.com/pl/>